

No més drets sense febre.
No més febre sense drets.
Los drets individuals son imprescriptibles, legisla- bles e ingarantibles. • Legislar la Llibertat baix pretext de garantia, es cometre atentat contra ella. • La llibertat propia acaba allí ahont comença la llibertat ajena. Es licit, donchs, al individu fer tot lo que no perjudiqui a un altre. • La resignació que predicen las religions no es més que la fórmula del engany ab que s' preté perpetuar la injusticia social en lo mon. • Las religions son caixas d' ahorros que viuen de la estafa d' admetre capitals en la terra, assegurant pagar crescuts interessos al cel.

LA TRAMONTANA defensa 'ls principis libe- rals més avançats, sense estenuants de cap mena. • La TRAMONTANA es anti- religiosa de totes las re- ligions, porque totes son igualment dolentes y de- pressives pera la dignitat y la inteligencia humanes. • La TRAMONTANA en política defensa sempre al més ade- lantat contra 'l més reaccio- nari, y sosté la necessitat d' una gran reforma social que transformi 'l modo de ser del productor, avuy supeditat al capitalisme. • La TRAMONTANA no cedeu abilitada a cap partit, servint los interessos generals de la llibertat sens compromisos ni preocupacions de sectari.

PERIÒDICH POLÍTICH VERMELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ
Espanya, 1 pesseta trimestre.— Extranjer, 2
Las suscripciones se pagan por adelantado

ADMINISTRACIÓ: carrer de Popent, 2, 1.ª B: BARCELONA
Pels pagos s' admeten llibranças del Giro Móvil, lletres de feall cabre y sellos de 15 aditims. No s' admeten llibranças especials de periódiche

PREUS DE VENTA
Número solt, 5 cèntims.— lo exemplar, 1 pes.
Surt a llum puntualment cada divendres

LA GENT DE LA MALA SOMBRA

Tot just arriba al poder
lo partit conservador

y altra cosa no sab fer
que donar sombra d' horror.

QUESTIONS SOCIALS

PRÒLECH

LO CRITERI DE LA VERITAT

Ab aquest comensam de la serie d'articles que pensam dedicar al estudi de la qüestió social, analisant tots i cada un dels punts que interessen a tan intrincat problema. Que nostre criteri té d'ésser revolucionari al fer aquestes anàlisis, no tenim per que dirho. Tant aixís, que per facilitar a nostres llegidors lo medi de buscar la veritat baix aquest mateix criteri, publicuem lo present article com a pròlech de las qüestions que pensam presentar devant sos ulls, a fi d'ajudarlos al anàlisis revolucionari de la societat d'avuy, de quin anàlisis no podran per menos de treure la ferma convicció de ser una injusticia tot lo que no descansi en la igualtat de medis a la vida per a tots los sers humans, en la igualtat de drets per gosa de tots los bens de la naturalesa, aixís com en la reciproca igualtat de debers per produhir y multiplicar aquestos goig que no poden realisar-se sens lo saber y la activitat humana.

Per aixó nostre *Criteri de la Veritat* creyem necessari exposarlo com a pròlech de nostres treballs, per ser lo fonament de la filosofia que ha produhit la presentació de la pavorosa qüestió social.

Y entrém en materia.

Avuy que la actitud dels treballadors se presenta seria y amensadora, los privilegiats de tota mena s'agitán per introduhir la confusió en lo proletariats, emplant per lograrho lo balago y lo soisma: ab lo primer volen fer simpáticos, ab lo segon tractan de perturbar nostra intelligencia ab lo dubte y l'escépticisme, medis que serían eficassos si 'ls treballadors no estiguéssim a la altura de la missió que correspon a la única classe social que, per ser víctima de totas las injusticias y no ser causant de cap, té en sas mans, com deya Proudhon, la bandera del progrés.

Es aquest un assumpto importantíssim, y encara que no farem més que indicarho, ab lo propòsit de insistir un altre dia, creyem convenient fixar la atenció de nostres llegidors.

En la societat d'avuy tenim tots responsabilitat, material ó moral segons los casos, en concepte religiós, civil, polític, filosófic, etc. A diferència de las societats passades en que 'l'paria no era persona y vivia sense religió y sense llei, es a dir, fora de tota comunitat religiosa y social, al proletari d'avuy se li paria a un Deu creador que cobreix a tots ab sa justícia y premia ó castiga segons las obras de cadascú; d'una patria que ampara lo dret dels ciutadans, que ho son tots los individuos, a cambi del amor, del servey y del sacrifici si es precisa para la seva defensa; d'una llei quals transgressions son castigadas pel Códich en penas que varian desde la petita multa fins a la mort infamant del patibul; d'una filosofia que dóna la veritat en lo que respecta al individu y a la societat.

La responsabilitat solament pot fundarse sobre 'l'coneixement.

Es axioma de dret que no hi ha tirá en lo mon, per arbitrari y brutal que se 'l suposi, que exigeixi 'l cumpliment d'una llei que no hagi previament promulgat ab tota claretat; y no obstant, aquesta tiranía que no fan los despotas personals, la fa la societat, despotas impersonal que tiranisa als desheretats que vegetan en la ignorancia y la miseria, a pesar de que tenen sobre si la obligació de treballar, y per tant son los que desempeyan la missió social més important.

Vet aquí lo punt culminant del assumpto. Si no hi ha responsabilitat ahort no hi ha coneixement; si la societat fa responsables a un número gran d'individuos que sistemàticament reduheix a la ignorancia; la conseqüència lògica es lo reconeixement de que la societat es dolenta é injusta.

La injusticia es evidentíssima si 's té en compte que la terra no es de tots, sino dels que se la

han apropiada y la detentan baix la protecció de la ley; que la ciencia no es per a tots, ni siquiera per aquells que tenen aptituds especials per l'estudi, sino dels que poden excusarse del treball y van a la Universitat a buscar un diploma y un títol acadèmic per monopolisar una professió; que la industria està organizada de manera que sols guanya 'l capitalista mentres mor de miseria 'l treballador. La qüestió, donchs, es sencilla, amich llegidor.

En tota manifestació religiosa, política, econòmica y filosófica, hi ha sempre una qüestió social: si sent lo panegíric de Deu te parlan de sumisió y obediencia als superiors, amos, governants y legisladors, no vegis més sino que 'l volen manso y dócil pera dexarte plumar; si en nom de la patria, de la llibertat, de la democracia, etc., etc., te demanan la obediencia y l'abandon de tos ideals d'emancipació, pots contar que tractan d'enganyarte; si en nom de la producció nacional te fan por ab la concurrencia estrangera y te demanan que treballis més horas ab menos jornal, no dubris que aixó amaga la avaricia burgesa; si un sabí 'l diu que en la lluyta per la existencia 'ls forts y més ben constituïts prevalen sobre 'ls débilis, y ab aquesta teoria vol que deixis a tos explotadors gosa tranquilament lo fruyt de la explotació, retassat com a embustero.

No pot haver un Deu per 'ls pobres, ni un códich per 'ls desposeïts, ni teorías econòmiques exclusivament contra 'ls treballadors, ni sistemes filosófics pera justificar la explotació, y tot lo que descubreixi 'l propòsit de perpetuar la actual divisió social de pobres y ríchs, encara que 's presenti disfressat ab los caràcters de la religió, de la ciencia, de la filosofia y també de la sinceritat, es fals, amich llegidor, y jo 't prego en nom de la justícia que hi desconfes, y sobre tota aquella aparatosa argumentació posis lo criteri de la igualtat, únic medi de comprobació de la veritat.

Al parlar de igualtat, tenint en compte la mala fe ab que es interpretada per los beneficiadors de la desigualtat, repetirém una vegada més que 'l propòsit dels revolucionaris es establir per totom la igualtat de medis de vida dins dels limits de la acció humana, no sortirse d'ells pera perseguir 'l impossible d'alterar las lleys naturals: es a dir, considerant la societat com una agregació d'individuos units per la mútua y reciproca satisfacció de sas necessitats, se tracta únicament de facilitar a tots per igual los medis de son natural desenrotlló.

Per aixó, quan te trobis ab afirmacions burgeses que sostingan en últim terme la tiranía y la explotació, inspirat en lo sentit comú, y, parodiand lo e pur si moveo de Galileo, proclama ben alt: «Y no obstant, tots som iguals devant de la naturalesa.»

MARGARIDÓ

UN POEMA CATALÀ D' APELES MASTRES

II

Hem examinat lo cant primer, en que s'encloa la escultural conversa dels dos pastors, tot snant a encorralar las ovelles. Per aquesta preciosa part del poema se ve en coneixement de las idees y manera de veure dels nostres montanyans durant la guerra del francés, y lo lector del poema se posa en situació pera apreciar be lo desenrotlló del argument, que comensa a iniciar-se en lo cant segon. En ell se descriu lo tràfic del poble de Sant Martí Sasgevolas al esbombarse la finestra nova de que s'acostan los francesos, portada pels pastors. Mentres la maynadeta sumica al brancal de las portas, lo pagés empunya 'l cyna ab mà nervuda, la may nedera encorrala la viram, y 'l avia, plena de congoixa, ureu de las caixas sas millors robes y las joves d'ella pera amagarlas a la porxada, en tant lo javo colga una dobla de quatre sota un vaixelí y barboteja ab ira: «Vingan quan vulgan! lo jovent que retorna de la treballada, brau s'amotina, convertint la plassa en campament y la iglesia en baluart, tot dibent: «Muntí 'l francés, pero en malhora muntí!»

Y lentament fa son camí 'l capcepre, lenta la foca 's ve acostant poruga, y 'l campanar que 'l sol ponent colota sembra roig d'ira.

Lo poeta descriu tot aixó ab una brevetat y bellesa encantadora, estant comperat de tot

quan 'l ocupa, que talmes sembla trobarshi. No 'ns desorbém y anemho seguint.

Quan tots los ulls esperan veure lluhir las bayonetas francesas entre las ombres, s'acosta dret a la plassa una figura esbelta, ayrosa y sola, portant una fals a la esquena. Es la Margaridó, que aixís tan senzillament surt en escena pera ocupar lo principal paper del drama sagnant que 's prepara a Sant Martí; pero del mateix modo que surt desapareix, passant de llarch tot murmurant: «Ja vunen!» y s'allunya.

En tant, l'ansia fa estar impacients als del poble, y lo Batlle, pera dominar la situació, recomana la calma y sanch freda, recordantlos que mentres ells son poch é indefensos, los francesos serán molts y ben armats. Recomana que se 'ls rebí ab franquesa, amistat y bona cara, y acaba dibentlos com si 'n portés alguna de cap:

Tingau fe en mi... y al escoltar mas ordres, minyons ¡verta!

Y se sent lo trepitj monòtono de la columna que arriba, tardant poch los soldats a entrar al poble subats, polsosos, rendits per la fatiga. Un redoble de timbal dona als soldats senyal de descansar, lo capità mana obrir ports, quan

País lo Batlle s'ha acostat a rebrel, país y trèmul y agitant lo brida; ten de mal grut la canya sul li donas fent reverencia.

—Del general vinch a cumplir las ordres, diu sagrament lo capità; per ara m'allotjareu aquesta gent, qu' es hora de que sosseguin.

Y per demà feu preparar cinchentas reccions de porch; cada vebí que 'n tinga mati esta nit, que en apunten la aurora formém y jo marxa!

Convé en aquest punt fer notar que en la conversa dels dos pastors del cant primer, ja extractat, se parla del porch ó be del porch de Fransa, referint-se al exèrcit francés, denominació deguda a la malvolenta popular del any vuyt, a que 's refereix lo poema. Notada aquesta insignificancia, que no ho es per l'argument del poema Margaridó, snirém examinant lo demés.

S'ha fet ja nit y s'han allotjat un a un los soldats francesos, per las cases del poble.

Aquí s'acaba 'l cant segon, y ab ell s'acaban també las generalitats del drama que 's prepara a Sant Martí, pera entrar lo poema de Margaridó a desenrotllarse no més entre duas figuras: ella, una orfaneta de quinze anys, pobríssima y sola, y ell, un soldat francés a qui 'l estar porta a ésser allotjat en aquella trista casa. Si tot lo del poema es magistral y de primer ordre, l'interés del poema creix en lo cant tercer, descriguent lo casall ahort viu Margaridó, del mort de la seva mare, la manera com ella está soleta, l'ausencia de sensacions amorosas en que vegeta, de quin modo s'ha anat infiltrant en son cervell la idea de la guerra per que passa 'l país a la vegada que en son cor ha anat fent niu la idea de venjansa contra 'l francés, per lo que 'n sent a dir, no per conciencia propia ó per coneixement de las cosas, fins arribar al moment que entra lo timbor francés a allotjar-se. Ell y la Margaridó sostenen un dialèch que sobre ser pintura justíssima de las passions que deuben haver d'animar a l'un y l'altre, revelan be l'estat d'ànimo del nostre poble l'any vuyt, y retrata la manera com lo soldat francés era rebut per nostres avis. Veyeune un fragment:

TABAN

Mestressa jaunt nit! donguíme beure, donguíme un rosegall de lo que aiga y un lit bon que joiga jeure, que la grenlla se m'acolina de fatiga.

Y per un cas que al dematí moraré, vingíme a despertar tantot clarej.

MARGARIDÓ

No podies, gravat anar a raure en una gola més airtute y pobra; de pa, com no 'n tinc gens, mal te 'n poch trauré, lo qu' es palla per jeure... ¡prou ne sobra!

TABAN

Mestressa, mireu bé jaunt cristian! mireu se 's la pastora no trobareu de qu' meter la gena.

MARGARIDÓ

Si pastora tingéssis, medí be pogués la mestressa servirvos de moxera com m' 'l rey se serví a casa vostra. Dispeneu quatre serbas y orellans del entallí que hi ha penjat al nostre y remullevos lo ganxot a fora, que 'l argua del torrent passa a la vora.

TABAN

Si tinguéssis recepte com francesos, mestressa, menes mal! Aixó es la historia que 'l soldat heu aprasa

lo que sia de La Esquilla vol entrar a la pica, ni particularment, ab nosaltres, contentantse ab escriurens aquesta setmana una tercera carta no entenent nostre sueldo del número passat.

Vaja, abur, y que per molts anys no torni a relliscar ab articles com los que havem tingut de combatre, desitjantli de pas que una altra vegada, si hi cau, nos pugui entendre pera contestarlos.

EP

Havem rebut una atenta carta sense firma personal, pero autorizada ab un sello que diu Direccion Central de las Tres secciones de Vapor de toda España; Sallent, y firma La Junta Directiva, en la qual se 'ns prega no publicarem lo remitit d'altres obrers de Sallent, aludit en nostre número anterior, sobre alguns representants, tenint en compte la qüestió pendent entre 'l capital y 'l treball.

També per altre part los firmants del remitit nos han escrit interessantos a la inserció del mateix, pero nosaltres, a pesar de creurels ab rahó, creyém més encara que aquestos son moments d'ofegar tota qüestió personal d'intencions entre la classe obrera, per necessitar-se del esforç de tots pera lliurar contra 'l capital, y no publicarem lo remitit per ara.

En nostre número passat també retirarem varios sueltos, compostos ja, obehint a aquesta mateixa idea.

Podrán tel conducta no saberla ni voleria apreciar alguns de nostres personals enemichs, mes nosaltres cumplim ab ella nostra obligació y 'l dimés nos té sense cuidado.

La satisfacció del ben obrar ha sigut y será sempre nostra única recompensa.

Y no tothom al mon té de poguer dir lo mateix.

EP

En lo grupo Luz Universal, del Poble Secb, se verificó lo diumenje antepassat la inscripció de la papa Palmira, filla del matrimoni Joseph Vaccarais y Martina Pastor.

Aquestos actes son molt freqüents en lo citat grupo, lo qual proba que senten sos individuos sínter amor al lliure pensament, franch afecte a las ideas regeneradoras.

EP

Al entrar dijous passat en máquina nostre número, reberem un atent B. L. M. del nou Gobernador civil de la provincia, participantnos haver prés possessió del citat Govern.

Que 's tinga de ficar poch ab nosaltres y que pugui acabar ab tota la granjeria de Barcelona li desitjem, pera trobar honra en son càrrech.

EP

Durant l'últim any s'han imprés a Fransa 14.349 llibres de ciencias y literatura.

Peró estar al corrent d'aquesta producció literaria seria procs llegar a llibres diaris.

Com aixó es impossible, s'imposa la especialització per ciencias y per género de literatura.

D'aquats desbordament del pensament profitará la humanitat en lo futur.

Es lo menos que 'ls temps actuals poden fer en honor y profit del pervindre.

Ab rahó digné Victor Hugo que la imprenta es la mare de la Revolució.

EP

Las doctoras en medicina de Chicago convocan a un Congrés a totes las sevas colegas del mon.

Al donar la noticia hi ha periodichs que 's permeten dissimular sus preocupacions baix la forma de beaquetas.

A nosaltres nos agraderia poder apreciar la inferioritat moral é intelectual en que 's trobarian aquets graciosos comparats ab aquellas donas.

De segur que 's veurien molts individus del sexo fort llianats per las donas ab la exclamació de

— ¡Au a rentar los plits!
Y aquesta vegada seria ab justicia.

EP

La ciencia monopolitzada per la burguesia, sense la comprobació que hauria de tenir per la il·lustració universal, sempre farà diabarats que la desproporcion.

Per exemple: en nom de la medicina s'ha anatemitat lo tabaco, encara que 'ls fumadors, inclós los metjes, no 'n llyan cas; donchs ara ve un doctor inglés, célebre especialista en las enfermetats de la gola, dibent que 'l tabaco es bo.

Es aquesta la sabiduría que dona de sí lo privilegi?

GACETILLAS

HUELGA DE MADRID. — UN PROBLEMA. — LO CÓLERA A VALENCIA. — PER SANT JAUME MELONS

Altra vegada contra 'ls burgesos sostenen l'leya los manresanos, pero may logran quedar entosos, per ser una déntia y altres tirans. Segueix la huelga, los planyos segueixen dels infelissos treballadors; mes com que 'ls altres fan no pateixen de la conciencia volen ser sortis.

«Combatre trancin! l'leya legantat! pel proletari sempre fatal, puig la miseria é tothom espanta y a ningú espanta lo capital.»

Un terrible criminal cau en mans de la justicia, ¡qui ha fet mal, que pagui 'l mal! surt condemnat a aná al pal, y 's va escampar la noticia.

A contemplar molta gent lo just castich s'apressura, mes al veure al delinqüent plorant d'arrepentiment s'applies los cors d'amargura.

La ley un remey buscant no trobe ab aixó un remey, lo poble allí pelpant veu un martir de la ley y un martir, así es un sentí,...

perque aquell que menys estima y 'l que més li llyu acaba se diuhen de qué origen que una ley que ab la ley mate sembla é tothom que assassina!

Y es que avuy, per nostra sort trobe en los cors resistencia de justa ley lo rigor, ¡puig ja la humanitat conciencia no admet la pena de mort!

A Valencia tota s'admiran si 'ls hi deuhen apertate, puig fins ara, aixó del cólera solé una brometa he estat. Lo que ella senten, que 'ls tomáquets, cabergrinias y petrusca,

hagio fet una gran baix tenint del cólera por. No 's menecava altra deudita é ne 'ls pobres valencians, que ab los y lliurats del morbo la gana 'n pasó los dies.

No furtigacions, ni fragas, ni inculcaciones tempoch, serán prou porque la peste los dexi lliures del tot.

Deuils pa sense trucha, deuhes vi pur de veum, alguns ralis, sovint polifreates, y a la petre... bona nit.

Sent Jaume mata moros, é mi no 'n matare; per míde moro que sigui, no 'n causas pas reglay! ja sé que ara no usca, si apesca ni cabell,

sols de melons y cindrias diuhen que sus armat. Mes com melons no 'n menjo ni 'n solen tostar may los venedors que 'ls oriden ¡tata! ja tata! ja tata!

ni cindrias may no compo per alló del refrescar, puig tots están per ara bra'fretos y arreglats; Sent Jaume mata moros ¡o 'n jur que 'n has tallat per més neustos que portis ni mitj te 'n comprars, eis pobre romancero que en nostra societat sol veure en vers de festas...

melons a cada pas.

PAU DE LA LAY

Pera aliviar als pobres infelissos, van demanarse ausills al arcabisbe de Valencia, y aquest va enviar... cent diars d'indulgencias. ¡No 'ls sembla que 'l clero ja comensa a permetre unas bromas un xich pesades!

EP

Un feligrés de Montral mé conta que 'l seu rector no ha volgut absoldre una vella de 80 anys per no sé quins enredos ab una jove que fa favors a la reverencia.

També lliga caps lo tal feligrés ab la multiplicació de certa nova y una fets de Vimboldi, que... vamos, no hi ha cap capellut que siga capás... d'estarxen.

EP

Uns feligresos de Lliés de Vall me participan lo sorpresos que están de que 'l rector se

hagi fet tancar ab pany y clau lo pou de la rectoria pera que no més servís per ell, y que a lo endemá precisament de haver quedat aquest pou tancat se tirés de nit una gran cantitat de petroli a un altre pou de prop de cal rector, quedant inservible 'l aygua.

Jo no sé qué dirlos d'aquestas casualitats; mes si volen saberho que ho preguntin al Esperant.

O a son representat de Lliés de Vall, per veure si per inspiració divina ne sabrá donar rahó.

EP

«Qui no té res que fer lo gat pentina,» diu un refrán. Aixís ho fa lo rector de Sant Quinti de Mediona.

Com que no té res que fer, ara 's dedica a mirar si pot pentinar algun heretje, que per ell son gats. Y pera pentinarlos, ha pensat que de primer los tenia de cassar.

A tal objecte ha comprat tres gossons que li son molt fidels. L'un té per nom Tólcis, l'altre Ramugós y l'altre Cornut.

Lo dia del dijous que 'n diuhen sant, pera cassar un heretje, li digué.

—Treguis la gorra, que passa la profesó. Y l'aludit respongué:

—Soch en puesto públich y no me la vull treure, y vosté fassi la seva via.

Lo negre cridó al alcalde y aquest recullí als gossons per testimoniar y ara busca rahons encara al de castell net.

Miris, senyor rector, que la cassera d'heretjes de dia en dia va fentse més peliaguda, y cuidado, que vevedegas al cassador li surt lo tret per la culata.

EP

Se remou entre 'ls católichs la idea de canonicar a Colón.

Que escom si declarassin simples als tedlechs de Salamanca que 'l tingueren per boig.

No es la primera vegada que la Iglesia aprofita pera la seva gloria la d'aquells que abans ha anatemitat.

Tan escasa va de católichs eminentes pera omplir sos altars, que ella, la constant enemiga del progrés, arriba fins a apropiarse los més célebres progressistas.

Per altra part, nos sembla que no hi ha res més ridícul que dirigir gori-goris al fill del cardador de llanas que, per sos càlculs científics, va descubrir un moq que era desconegut de la Providencia quan se va escriure lo Nou y Vell Testament.

EP

S'ha mort a Monistrol un jovenet de 54 anys, y sa familia, pagant lo que fos, ha sollicitat de la Iglesia catolica que digués pel ditunt un ofici d'àngels.

Devant l'argument del conquisba las faldillas negras s'han entenit, y han enviat al cel un angelet ab una furtor de tabaco y unas barbas que a santa Quiteria li farian vindre mareig.

¡Ey! a menos que l'ofici d'àngels de Monistrol a la cort celestial resultés una especie de moneda falsa divina.

ÚLTIMA HORA

EP

Al entrar en máquina aquest número, dijous al mati, s'han declarat ja en huelga tots los obrers de las Tres Clases de Vapor de casi tots los punts fabrils de Catalunya. Ademés los obrers dels demés rams de treball han celebrat y están celebrant per tot arreu reuniones pera fixar sa conducta, y segons nostros noticias, es inminente una huelga general a Barcelona y potser a casi tot lo Principat, si 'ls fabricants de Manresa no cuyen a donar satisfacció al ultratge inferit a la classe obrera.

Si afegim a aixó las huelgas de Cadis y la provocada pel capitalista Lario a Málaga y las guspiras detinidas pel 1.º de Maig al Nord de Espanya, no es difícil preveure que, si 'l foch s'encen ab potencia, ningú sab shont ni com s'acabará.

Aloctunadament per ara la qüestió no 's presenta amenaçant l'ordre públich; mes per desgracia están al poder los partidaris del sistema preventiu y de las fortes represions, y aixó sol constituir un gran perill, dit siga ab permís del Sr. Fiscal.

Tip. «La Academia,» Baile de la Universidad, 4, Barcelona